RAADSVOORSTEL

gemeente opmeer

Postregistratienummer	21.0006978

Onderwerp	Voorstel tot het vaststellen van de Transitievisie Warmte Opmeer
Sector	Grondgebiedzaken
Portefeuillehouder	Wiersma-De Faria
Steller	L. Heinis

Inleiding

Nationaal Klimaatakkoord

De wettelijke grondslag voor de warmtetransitie ligt vast in het Nationale Klimaatakkoord. Nederland werkt toe aan een CO_2-reductie van 49% in 2030 en van 95% in 2050. Hier vloeien opgaves uit voort voor onder andere duurzame energieopwekking én gebouwde omgeving. Voor de gebouwde omgeving is het einddoel aardgasvrije wijken in 2050.

Pact van Westfriesland 7.1

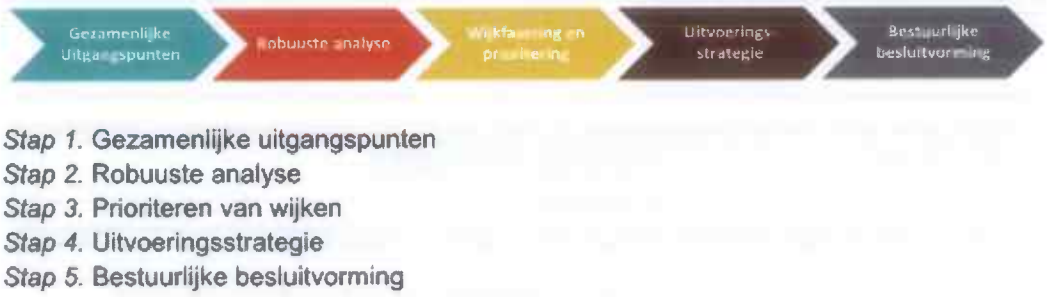
De regio Westfriesland heeft in het Pact van Westfriesland 7.1 de ambitie opgenomen om in 2040 energieneutraal en aardgasvrij te zijn. Dat betekent dat in Westfriesland in 2040 de totale vraag naar energie even groot is als het aanbod aan duurzame energie. Dat is een forse opgave. Realisatie van de ambitie om energieneutraal te worden vraagt zowel om het realiseren van grootschalige energiebesparing (het verminderen van de vraag) als het zoeken naar mogelijkheden voor verduurzaming van het gebruik en het vergroten van het aanbod van duurzame energie. Westfriesland is zich bewust van de omvang en complexiteit van de ambitie om energieneutraal te worden. Aardgasvrije wijken zijn onlosmakelijk verbonden aan de ambitie energieneutraal. Energiebesparing in de gebouwde omgeving maakt daarnaast hier onderdeel van uit.

Transitievisie Warmte (*Transitievisie*)

In het Klimaatakkoord en het Interbestuurlijk Programma (IBP) ligt vast dat alle gemeenten uiterlijk in 2021 een Transitievisie Warmte hebben.

Uitwerking Koersdocument

In het Koersdocument Transitievisie Warmte Opmeer (*Koersdocument*), vastgesteld in de raadsvergadering van 18 juni 2020 (raadsvoorstel kenmerk 20.0016535), zijn onderstaande processtappen opgenomen.

Figuur 1. Stappenplan Koersdocument.

Om tot een gedragen *Transitievisie* (bijlage 1) te komen is de visie voorbereid en opgesteld in samenwerking met een brede projectgroep, bestaande uit de dorpsraden, Omgevingsdienst NHN, PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK), lokale ondernemers, Liander en Woningbedrijf Opmeer (*belanghebbenden*). Daarnaast hebben medewerkers van de gemeente, die betrokken zijn bij met name wonen, duurzaamheid, openbare ruimte en riolering, input geleverd. Vanuit de gehele gemeente Opmeer hebben inwoners deelgenomen aan een digitale bewonersbijeenkomst op 28 januari 2021 om hen op de diverse onderwerpen om input te vragen (zie bijlage 2 Resultaten bewonersbijeenkomst).

Aanvullende stap: Wijkfaseringsplan

Hoewel de voorliggende *Transitievisie* tot stand is gekomen in samenspraak en met veel deskundige inbreng van stakeholders, inwoners, adviesbureau en ambtenaren is het niet vanzelfsprekend dat op wijkniveau al draagvlak bestaat voor de realisatie van de uitvoeringsmaatregelen. Daarom zien we het van essentieel belang om stap 3, *Prioritering van wijken*, aan te vullen met een participatietraject met de bewoners van de meest kansrijke wijken (zie de kaart op pagina 14 van de *Transitievisie* in bijlage 1) en het resultaat hiervan uit te werken in een *Wijkfaseringsplan*. Met deze aanvullende stap kan de prioritering van deze wijken, op basis van 'technische' uitgangspunten en uitvoeringsmaatregelen in de *Transitievisie,* getoetst worden op de daadwerkelijke haalbaarheid door het draagvlak hiervoor te peilen onder de wijkbewoners. Om dit participatietraject zorgvuldig te doorlopen zullen buurtbewoners de tijd en ruimte krijgen om hun inbreng te geven. Daarom is het, in tegenstelling tot de eerdere verwachting van december 2021, reëel te veronderstellen dat de resultaten van deze bijeenkomsten in 2022 kunnen worden uitgewerkt in een *Wijkfaseringsplan*.

Inzichtelijk maken opgave

Nieuwbouw wordt reeds aardgasvrij gebouwd, voor de bestaande bouw zijn er drie type mogelijkheden:

1. Warmtenet;
2. All-electric;
3. Hernieuwbaar gas/hybride oplossingen.

Voor alle gebouwen geldt de doelstelling om het verbruik zoveel mogelijk te beperken. Dit kan door het inzetten van middelen met een hoge energie efficiëntie en door het isoleren van gebouwen. Er wordt onderscheid gemaakt in de benodigde temperatuur voor het verwarmen van gebouwen. Voor een all-electric oplossing is een hoge kwaliteit van isolatie zelfs noodzakelijk, aangezien dit een laagtemperatuur oplossing is.

Figuur 2. Mogelijkheden aardgasvrij bouwen.

In stappen naar aardgasvrij

Opmeer streeft, net als de andere West-Friese gemeenten, er naar om in 2040 een energieneutrale gemeente te zijn. Dat wil zeggen dat in 2040 binnen Opmeer net zoveel energie wordt opgewekt als dat er wordt verbruikt. De gebouwde omgeving van Opmeer zal ook geleidelijk op een andere manier moeten worden voorzien van ruimteverwarming en warm tapwater dan met aardgas. Alternatieven voor aardgas kunnen worden ingedeeld in drie groepen:

- Individueel met elektriciteit verwarmen ('all-electric');
- Collectief verwarmen met een warmtenet;
- Verwarmen met duurzaam gas.

Waar willen we beginnen?

Het selecteren en prioriteren van wijken betekent uiteraard niet dat de rest van de gemeente moet wachten om aan de slag te gaan. In heel Opmeer kan al gestart worden met isolatiemaatregelen. Het is juist gunstig om alle natuurlijke momenten bij bijvoorbeeld onderhoud, verbouwingen en verhuizingen aan te pakken, om de kosten zo laag mogelijk te houden. Deze *Transitievisie* zorgt voor een afwegingskader voor het *Wijkfaseringsplan* en vervolgens de *Wijkuitvoeringsplannen* (WUP's). In het *Wijkfaseringsplan* wordt duidelijk waar voor 2030, naast de gemeentebrede aanpak, gestart zal worden met het uitvoeren van de transitiemaatregelen. Dit betekent niet dat we morgen gelijk aan de slag gaan om deze wijken aardgasvrij te maken. Vanzelfsprekend zal van deze eerste stappen geleerd worden en van wat er landelijk en om ons heen gebeurt. Dit nemen we steeds mee in het vervolg.

Ook los van het *Wijkfaseringsplan* kan voor een woning al een stap naar aardgasvrij worden gezet. Sommige woningen kunnen namelijk nu al overstappen op een warmtepomp al dan niet in hybride vorm (gedeeltelijke overgang naar elektriciteit). Bijvoorbeeld nieuwe woningen die in kleinere kernen of in lintbebouwing staan. Wie nu al van het aardgas af wil, kan zelf nu al overstappen op elektrisch verwarmen en als tijdelijke tussenstap in pieksituaties bijverwarmen met aardgas.

Beslispunten

1. De Transitievisie Warmte "Onderweg naar een aardgasvrij Opmeer" vast te stellen;
2. Het college opdracht te geven om de Transitievisie Warmte uit te werken in een aanvullend Wijkfaseringsplan.

Beoogd effect

De Transitievisie Warmte geeft koers en richting naar een aardgasvrije gemeente.

Argumenten

1.1 Aardgasvrije wijken vloeien voort uit het Nationaal Klimaatakkoord.
Nederland kwam in 2019 met het Nationale Klimaatakkoord. Daarin staan ook doelen voor het verduurzamen van de gebouwde omgeving. Aardgasvrije wijken in 2050 is het einddoel. Gemeenten kregen hiervoor de regierol. De *Transitievisie* verwoordt deze opgave naar een gemeentelijke aanpak.

1.2 Aardgasvrije wijken zijn nodig om in 2040 energieneutraal te zijn.
In het Pact 7.1 ligt de ambitie vast dat Westfriesland in 2040 energieneutraal en aardgasvrij wil zijn. Aardgasvrije wijken zijn nodig om deze ambitie te realiseren. Hiermee verduurzamen we de gebouwde omgeving, energiebesparing maakt daarnaast hier onderdeel van uit.

1.3 Met de Transitievisie Warmte voldoet Opmeer aan de landelijke verplichting.
Elke gemeente moet uiterlijk in december 2021 een Transitievisie Warmte vaststellen. Vervolgens moet de visie elke vijf jaar geactualiseerd worden. Deze visie zorgt voor een afwegingskader voor het Wijkfaseringsplan en vervolgens de Wijkuitvoeringsplannen. In het Wijkfaseringsplan wordt duidelijk waar voor 2030, naast de gemeentebrede aanpak, gestart zal worden met het uitvoeren van de transitiemaatregelen.

1.4 De Transitievisie geeft richting aan voor de uitvoering.
We gaan (en zijn) aan de slag met de warmtetransitie, de *Transitievisie* geeft aan hoe. Bijvoorbeeld door inwoners nog meer bewust te maken hoe zij nu al aan de slag kunnen. Door bijvoorbeeld bij natuurlijke momenten hun woning te verduurzamen met no-regret maatregelen. Dit zijn bijvoorbeeld maatregelen waarmee direct energie wordt bespaard (vloerisolatie, muurisolatie, slimme ventilatie en dakisolatie) en energie wordt opgewekt. De investeringskosten kan een inwoner, mits goed afgewogen, op termijn terugverdienen door een lagere energierekening. Daarnaast vergroten deze woningverbeteringen het wooncomfort. Alle woningen, onafhankelijk van het energielabel komen hiervoor in aanmerking, waarbij de milieuwinst bij de minder goed geïsoleerde woningen het grootst is. Daarnaast winnen we tijd om ook op termijn innovaties en nieuwe combinatie van) technologieën in te zetten voor deze grote opgave.

1.5 Inwoners vragen om duidelijkheid over aardgasvrije wijken.
Inwoners vragen de gemeente steeds vaker om duidelijkheid over de warmtetransitie. Gemeente Opmeer dient haar regierol te nemen in de communicatie naar haar inwoners. De stappen die in het Koersdocument zijn genoemd worden gefaseerd uitgewerkt in een visie, Wijkfaseringsplan en Wijkuitvoeringsplannen. Op basis van de *Transitievisie* wordt een weloverwogen keuze gemaakt voor de startwijk door in overleg te treden met de wijkbewoners. Immers, het draagvlak onder de

inwoners is de belangrijkste pijler om daadwerkelijk tot de realisatie van de uitvoeringsmaatregelen voor de energietransitie te komen. Wanneer de startwijk bekend is wordt dit verder uitgewerkt in Wijkuitvoeringsplannen (WUP's). Dit doen we samen met onze inwoners, dorpsraden, ondernemers en ketenpartners.

1.6 De Transitievisie stelden we samen op met belangrijke samenwerkingspartners. Ook inwoners gaven hun mening.

De warmtetransitie heeft grote impact op de gemeente. De opgave is groot, deze kunnen we niet alleen realiseren. Hier hebben we onze inwoners en stakeholders voor nodig. Samen met hen, o.a. de dorpsraden, Omgevingsdienst NHN, PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK), lokale ondernemers, Liander en Woningbedrijf Opmeer, is de afgelopen maanden gewerkt aan de uitgangspunten die aan de basis liggen van deze *Transitievisie*. Daarnaast is er op 28 januari 2021 een digitale bewonersavond georganiseerd.

1.7 Een gemeentebrede isolatie-aanpak draagt direct bij op moment van onderhoud, verbouwingen en verhuizingen;

Wanneer werkzaamheden gepland staan voor onderhoud of een verbouwing aan een huis, elektriciteitsnet, gasnet of riool, is het goed om de transitie hierop aan te laten sluiten. Dat leidt over het algemeen tot een kostenreductie omdat werkzaamheden gecombineerd kunnen worden.

Kanttekeningen

1. *Er is nog onzekerheid over wie de transitie gaat betalen.*

Voornaamste zorg is of de warmtetransitie wel betaalbaar is om huizen van het gas af te halen. Opmeer kan dit niet zonder bijdragen van de EU, het Rijk of Provincie. Uitgangspunt moet bovendien zijn dat iedereen moet mee kunnen in de warmtetransitie: alle huizen in Nederland zullen over moeten stappen naar een alternatief voor aardgas. Het moet daarom ook voor iedereen mogelijk worden gemaakt om deze overstap te kunnen maken en koplopers mogen niet de dupe zijn.

Hoe die kosten verdeeld worden en hoe we ervoor zorgen dat de transitie naar aardgasvrij voor iedereen betaalbaar is, zijn vraagstukken die voor een groot deel op landelijk niveau moeten worden opgelost. Wel kunnen we op kleine schaal starten en leren door als vervolg op deze transitievisie warmte de kosten en onrendabele top (het deel van de investering dat niet kan worden terugverdiend met de inkomsten en besparingen van de investering) in kaart te brengen.

2. *De Transitievisie geeft geen eindbeeld hoe de warmtevoorziening in onze gemeente eruit gaat zien. En, in welk tempo dit gebeurt.*

Elke 5 jaar gaan we de *Transitievisie* actualiseren. Hiermee geven we ruimte voor voortschrijdende inzichten, innovaties en ontwikkelingen. Moeten we nieuwe, extra of andere wijken aanwijzen? Zijn er nieuwe potentiële alternatieven die onze warmtetransitie verder helpen? Allemaal vragen die bij de herijking belangrijk zijn. Bij de herijking bekijken we ook de voortgang. Zo kunnen we tijdig bijsturen wanneer blijkt dat het einddoel of de tussendoelen buiten beeld raken.

3. *Nog veel onzekerheid als het gaat om verwarmen van woningen en gebouwen in de toekomst.*

Zijn alternatieven voor aardgas haalbaar en betrouwbaar in zowel tijd als geld? Welke technologieën en brandstoffen zijn en komen beschikbaar en hoe duur worden die? We weten nu nog niet hoe de beschikbaarheid van de energiedragers (elektriciteit, duurzaam gas en warmte) in 2050 zal zijn. Ook weten we nog niet hoe onze inwoners van de verschillende wijken denken over aardgasvrij worden en wat hun financiële en organisatorische mogelijkheden zijn. Toch moeten we per wijk uitzoeken welk alternatief voor aardgas het best is en er moet een wijkvolgorde worden gekozen. Met een globale blik op modellen c.q. een methode, die landelijk (veel) worden gebruikt is getracht een eerste beeld te geven.

4. *Toekomstige innovaties zullen naar verwachting nog veel onzekerheden en complexiteit wegnemen.*

Particuliere eigenaren van woningen, eigenaren van bedrijfspanden of Woningbedrijf Opmeer die in een bepaalde warmte-installatie investeren, lopen wel kans dat andere installaties in de toekomst rendabeler zijn (zoals bij elke innovatieve ontwikkeling het geval is). Op het moment dat er in de toekomst op wijkniveau voor één specifieke warmte-infrastructuur zou worden gekozen moeten de kansen en risico's grondig worden afgewogen. Om deze afwegingen in de toekomst te kunnen maken is externe expertise en voldoende capaciteit nodig, bij voorkeur binnen de ambtelijke organisatie. Daar is nu nog niet volledig in voorzien.

5. *Het huidige net is niet altijd geschikt voor de transitie.*

Wanneer werkzaamheden gepland staan voor onderhoud aan elektriciteitsnet, gasnet, riool of een verbouwing aan een huis, is het goed om de aardgastransitie hierop aan te laten sluiten. Dat leidt over het algemeen tot een kostenreductie omdat werkzaamheden gecombineerd kunnen worden.

6. *Inzetten op besparing (primaire energie & CO2-uitstoot).*

In essentie is het Klimaatakkoord er omdat we met z'n allen teveel energie gebruiken. Besparing en isoleren van de woning is daarom de eerste stap om daar verbetering in aan te brengen.

7. *De warmtransitie vraagt om een zorgvuldig en transparant proces gericht op breed draagvlak (met duidelijke, eerlijke en begrijpelijke informatie).*

Als logisch gevolg op het doel om iedereen mee te laten kunnen gaan in de warmtetransitie, is goed te begrijpen informatie en communicatie hiervan essentieel.

8. *Randvoorwaarde bij de uitvoering van de Transitievisie Warmte is dat er voldoende gemeentelijke capaciteit beschikbaar is om de regierol van de gemeente daadwerkelijk te kunnen invullen.*

In de Kadernota 2022 is aangegeven dat de kosten die samenhangen met deze extra personele inzet naar verwachting volledig gedekt worden door de bijdrage van het Rijk. Prioriteit voor gemeenten is dan ook dat de middelen daadwerkelijk beschikbaar komen per 2022. Dat is momenteel onderwerp van gesprek tussen VNG en het Rijk. Besluiten zijn nog niet genomen, maar het rapport van Berenschot is gebruikt als inbreng in de gesprekken met het (nieuwe) kabinet.

Financiën

Voor de totstandkoming van deze Transitievisie Warmte en de voorbereiding van de uitvoering is in totaal € 227.000 door uw raad beschikbaar gesteld. Van dit budget resteert € 184.000 voor de

realisatie van het Wijkfaseringsplan, de Wijkuitvoeringsplannen en het inrichten van een energieloket. Het laatste als onderdeel van de uitvoeringsmaatregelen.

Volgens de Kadernota 2022 – 2025 zullen de kosten die samenhangen met deze extra personele inzet naar verwachting volledig gedekt worden door de bijdrage van het Rijk. Prioriteit voor gemeenten is dan ook dat de middelen daadwerkelijk beschikbaar komen per 2022. Dat is momenteel onderwerp van overleg tussen VNG en het Rijk. Het rapport van Berenschot gericht op de uitvoeringskosten van het Klimaatakkoord is gebruikt als inbreng in de gesprekken met het (nieuwe) kabinet. Het demissionair kabinet heeft hierover nog geen besluit genomen.

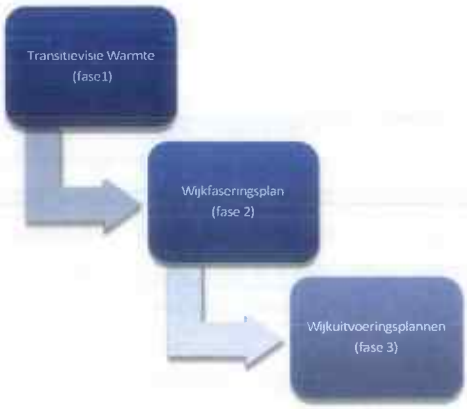
Naar verwachting kunnen we met de Kadernota (voorjaar 2022) hierover meer helderheid verschaffen, zodat ook voor langere termijn meer zekerheid hebben over de financiële consequenties van dit proces voor Opmeer.

Participatie

Om inwoners van Opmeer bij de warmtetransitie te betrekken, hebben we op 28 januari 2021 een digitale informatiebijeenkomst georganiseerd. De deelnemers hebben uitleg gekregen over de warmtetransitie en de Transitievisie Warmte. Ook zijn er verschillende stellingen en vragen aan hen voorgelegd, over hun ideeën over de warmtetransitie en wanneer zij bijvoorbeeld betrokken willen worden bij plannen in hun wijk. Tijdens deze bijeenkomst is onder meer voorgesteld om met energieadviseurs te gaan werken, een inloopavond te organiseren waarin bewoners advies kunnen krijgen, ook over subsidiemogelijkheden. Daarnaast gaf ongeveer een derde aan te willen denken over een aardgasvrij Opmeer of het aardgasvrij maken van hun wijk of betrokken te willen worden als er een concreet plan in hun wijk is. Ook is het signaal naar voren gekomen dat inwoners tijdig betrokken willen worden, zodat er samen tot werkbare en uitvoerbare plannen gekomen kan worden.

Uitvoering: Hoe nu verder?

De stappen die in het *Koersdocument* zijn uitgewerkt in de voorliggende *Transitievisie Warmte gemeente Opmeer* (bijlage 1) die nu ter vaststelling aan uw raad wordt aangeboden. Na vaststelling kan de *Transitievisie* (fase 1) in fase 2 worden uitgewerkt in een Wijkfaseringsplan (zie figuur 3). Op basis van deze *Transitievisie* willen we een weloverwogen keuze maken voor de startwijk door in overleg te treden met de wijkbewoners. Immers, het draagvlak onder de inwoners is de belangrijkste pijler om daadwerkelijk tot de realisatie van de uitvoeringsmaatregelen voor de energietransitie te komen. Daarom willen we een weloverwogen keuze maken voor de startwijk door in fase 2 een participatietraject te starten op wijkniveau en op basis hiervan de fasering van de wijken en de startwijk bepalen en vastleggen in een *Wijkfaseringsplan*. Dit plan kan vervolgens in fase 3 verder worden uitgewerkt in *Wijkuitvoeringsplannen*.
Na vaststelling door het college zal het *Wijkfaseringsplan* ter kennisgeving aan uw raad worden toegezonden.

Figuur 3. Fasering van Transitievisie tot uitvoeringsplannen.

De Wijkuitvoeringsplannen vormen het handvat voor de daadwerkelijke realisatie van de warmtetransitie. Deze is echter onzeker en vraagt daarom in de uitvoering van een programma continu om aandacht, regie, monitoring en bijsturing.

Communicatie

We informeren onze inwoners over de voortgang van de *Transitievisie*. We zetten daarvoor verschillende communicatiemiddelen in. Hiervoor zal een communicatieplan worden opgesteld in samenwerking met het Duurzaam Bouwloket. De kosten hiervan komen ten laste van bovengenoemd uitvoeringsbudget.

Bijlagen

Bijlage 1: Transitievisie Warmte gemeente Opmeer
Bijlage 2: Resultaten bewonersbijeenkomst

Het college van burgemeester en wethouders

Datum: 24 augustus 2021

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Opmeer,

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 24 augustus 2021;

gelet op de behandeling in de Commissie Ruimte van 14 september 2021;

besluit:

1. De Transitievisie Warmte "Onderweg naar een aardgasvrij Opmeer" vast te stellen;
2. Het college opdracht te geven om de Transitievisie Warmte uit te werken in een aanvullend Wijkfaseringsplan.

Aldus besloten in de raadsvergadering van 30 september 2021.

voorzitter
G.J. van den Hengel

griffier
M. Versteeg